

ДЕПОЗИТНІ ВКЛАДИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Розміщення тимчасово вільних коштів у вигляді банківських депозитів вже тривалий час являється одним із вагомих джерел доходів для досить великої частини населення України. Основною причиною цього являється порівняно високий рівень процентних ставок за депозитами у багатьох українських банках.

Так, до прикладу, коли в банках європейських країн він не перевищує здебільшого 5% річних за вкладами на 12 місяців, в Україні він нерідко досягає 8-13% в іноземній валюті, і 20-25% у національній на той ж термін. І навіть введення податку на депозити не надто суттєво вплинуло на їхню дохідність.

Водночас із цим, в Україні наявний критично низький рівень довіри до фінансової системи. Так, згідно з дослідженням, всього 28% населення довіряють вітчизняним банкам та фінансовим установам. За цим показником ми посідаємо 9 місце у рейтингу країн із найнижчим рівнем довіри до банків.

Зрозуміло, що за таких умов перед багатьма українцями стоїть дилема: розміщувати кошти на депозитах у банках, до яких у них нема довіри, чи зберігати їх вдома, або витратити на споживчі цілі. У першому випадку є можливість отримувати дохід у вигляді процентів за депозитом, але наявний ризик втратити доступ до власних коштів (тимчасово чи назавжди). Однак, витрачання коштів за першої ж нагоди не є раціональним, та й тримання коштів вдома не завжди є безпечним. Крім того, не варто забувати про знецінення грошей внаслідок інфляції.

Зрозуміло, що більшість людей таки виберуть варіант із відкриттям депозиту. Тому постає питання про те, наскільки надійним є той чи інший банк, і чи є гарантія на повернення хоча б власних коштів у разі його непередбачуваного банкрутства.

За даними на 01.05.2015 р. в Україні функціонує 145 банків. Починаючи з 01.01.2014 р. неплатоспроможними були визнані 35 банків, з яких 6 відносилися до категорії великих і найбільших. При цьому 34 банки вже були відправлені на ліквідацію [2].

Тож як найбільш об'єктивно оцінити кризостійкий стан того чи іншого банку? Зрозуміло, що єдиної методики не існує. Деякі вважають за доцільне аналізувати ліквідність активу банку, інші – достатність його капіталу чи оцінку за шкалою провідних рейтингових агентств, типу Moody's, Fitch Ratings або Standard & Poor's.

Але оптимальним було б оцінювати їх за якимось інтегрованим показником, або за цілою системою факторів довіри. Прикладом такої є набір наступних показників: 1) тривалість роботи на міжнародному фінансовому ринку; 2) рейтинг надійності банку від міжнародних рейтингових агентств, таких як Standard & Poor's, Moody's, Fitch Ratings; 3) прозорість діяльності (проходження IPO); 4) величина капіталу; 5) масштаб діяльності [1].

Однак, скоріше за все, жоден український банк із національним капіталом не може бути визнаний надійним за всіма наведеними критеріями. Крім того, для середньостатистичного громадянина оцінювати всі ці показники буде досить складно і вимагатиме суттєвих витрат часу для пошуку і консолідації отриманої інформації.

У такому випадку доцільним буде навести кілька загальних критеріїв для оцінки надійності банку, які були б зрозумілими і легкодоступними для широких верств населення. Серед них можна виокремити наступні:

Входження банку до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Це один з найголовніших критеріїв, так як це забезпечує повернення вкладів у певних межах у разі банкрутства банку.

Рівень процентної ставки за депозитами. Вважається, що різке підвищення процентних ставок може свідчити про серйозні проблеми із ліквідністю банку. Тому раціональніше

вибирати ті банки, які пропонують середні за розміром ставки на ринку. Однак, якщо банк утримує високі ставки протягом тривалого часу, це може свідчити і про те, що у нього є достатньо ресурсів для цього.

Відкритість інформації про судові справи між банком і клієнтами. Вона дозволить проаналізувати як рівень виконання зобов'язань банку перед власниками депозитів, так і одержувачів кредитів перед самим банком. Останнє дає уявлення про можливий обсяг проблемних кредитів [1].

Рівень розвитку обслуговуючої інфраструктури банку. Цей критерій полягає у кількості відділень окремого банку по країні, число співробітників, розвиненість мережі банкоматів, терміналів самообслуговування, інтернет-банкінгу тощо. Зрозуміло, що рівень її розвитку говорить як про відповідальність її власників перед клієнтами, так і про солідний час та масштаби діяльності у фінансовій сфері.

Отримання рефінансування протягом останніх років. Воно свідчить про те, що у банківської установи протягом певного часу було недостатньо коштів для виплат по зобов'язаннях. У свою чергу, це говорить про можливість проблем із ліквідністю у разі погіршення економічної ситуації в державі чи при появі інших негативних чинників.

Наявність у відкритому доступі інформації про власників і топ-менеджерів банківської установи. Якщо вони є достатньо відомими і успішно працюють на ринку фінансових послуг тривалий час, то це є додатковою підставою для довіри даному банку. В той же час, відсутність інформації про власників, або наявність серед них сумнівних фізичних чи юридичних осіб може свідчити про невисоку надійність даної установи.

«Агресивна реклама». Якщо банк тривалий час працює на ринку фінансових послуг і раптом починає проводити значні піар-компанії, це може свідчити про суттєву потребу у додаткових фінансових ресурсах, а отже, про нестабільну ситуацію в ньому.

Звісно, ці критерії далеко не завжди однозначно говорять про надійність того чи іншого банку, так як на їх зміни впливають багато факторів. Однак проаналізувавши їх, середньостатистична людина зможе отримати загальне уявлення про те, в яких умовах функціонує певний банк, і на основі цього приймати рішення про те, в якому з них краще розмістити на депозит тимчасово вільні кошти, і чи взагалі доцільно це робити протягом конкретного періоду.

Варто також зауважити, що в Україні існує спеціальна установа, яка надає гарантії повернення (у певних межах) коштів, розміщених на депозит у банку, який визнано неплатоспроможним. Вона називається Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). На сьогодні він гарантує кожному вкладнику свого учасника (тимчасового учасника) відшкодування коштів за його вкладами, разом із відсотками, в розмірі вкладів на день настання недоступності вкладів, але не більше 200000 гривень по вкладах у кожному із них. Зазначений розмір відшкодування коштів за вкладами, включаючи відсотки, за рахунок коштів Фонду може бути зміненим за рішенням його адміністративної ради залежно від тенденцій розвитку ринку ресурсів, залучених від вкладників учасників (тимчасових учасників) Фонду [3].

Отже, можна зробити висновок про те, що нема особливих підстав для того, щоб боятись за долю своїх депозитних рахунків у будь-якому банку України, так як у разі чого кошти будуть повернені за рахунок коштів ФГВФО. Однак для того, щоб уникнути суттєвої затримки з виплатами та відмежуватись від тяганини, пов'язаної із процесом повернення коштів зі збанкрутілого банку, варто обирати відносно надійні банки, керуючись відповідними критеріями їх оцінки.

1. Огляд надійних банків 2015 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://vseprogroshi.com.ua/oglyad-nadijnih-bankiv-2015.html>.

2. Стрес-тест для українських банків: залишаться найнадійніші [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://uazmi.org/article/1621790333363689>.

3. Сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/441752/>